

УДК 37.014.623

3. Теорія і практика виховання

МОТИВАЦІЯ ЯК УМОВА СТИМУЛЮВАННЯ ДО ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ

Бакуменко Т.К., викладач

КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»

У статті розглядається проблема мотивації студентів до творчої діяльності в системі освітньої діяльності закладу вищої освіти як умови для їх саморозвитку та самовдосконалення; розкрито зміст ключових понять, а також визначено, які саме форми роботи зі студентами є найбільш ефективними та сприяють їх позитивній мотивації до творчої діяльності.

***Ключові поняття:** творча самореалізація, психолого-педагогічні умови, умови, мотив, винагорода, самореалізація, самоактуалізація, саморозвиток.*

В статье рассматривается проблема мотивации студентов к творческой деятельности в системе образовательной деятельности учреждения высшего образования как условия для их саморазвития и самосовершенствования; раскрыто содержание ключевых понятий, а также определено, какие именно формы работы со студентами являются наиболее эффективными и способствуют их положительной мотивации к творческой деятельности.

***Ключевые слова:** творческая самореализация, психолого-педагогические условия, условия, мотив, вознаграждение, самореализация, самоактуализация, саморазвитие.*

**Bakumenko T.K. MOTIVATION AS THE STIMULATION CONDITION TO
FUTURE NURSERY TEACHERS' CREATIVE ACTIVITY**

The problem of motivation of students to their creative activity in the system of educational activity of higher education institution as the conditions for their self-

development and self-improvement is considered in the article; the content of the leading notions is opened and also the most effective forms of work with students which promote their positive motivation to creative activity are defined.

Key words: creative self-realization, psychology and pedagogical conditions, conditions, motive, reward, self-realization, self-actualization, self-improvement.

Постановка проблеми. Освіта – головна сфера в соціально-економічному, культурному, духовному розвитку нашої країни. Пріоритетами державної політики в розвитку дошкільної освіти на початку XXI століття є: створення індустрії освітніх засобів; формування у дитини свідомого, відповідального ставлення до життя; інтеграція науки та освіти; творча самореалізація педагогів.

Сучасний освітній процес потребує упровадження інноваційних технологій, нового підходу до реалізації завдань щодо особистісного розвитку кожного вихованця, формування у них дитячу творчість, вміння не лише репродукувати, а й створювати та реалізовувати власні задуми, спиратись на свій життєвий досвід, чуттєві та практичні враження. Тобто освітній процес розглядається як якісно нове утворення у межах особистісно-орієнтованої парадигми освіти. Вирішити це завдання спроможна лише креативна особистість, ціннісні орієнтації якої спрямовані на творчий розвиток, розкриття свого духовного потенціалу.

На основі зазначеного вище, можна зробити висновок про те, що розвиток вищої педагогічної освіти в Україні вимагає не лише оновлення підходів до навчання майбутнього спеціаліста, але й створення найбільш сприятливих умов для його творчого саморозвитку. Саме через діяльність вихователя реалізується державна політика, спрямована на створення духовно-інтелектуальної еліти нації. [4, с. 6].

Ми переконані, що успішне розв'язання проблем реформування дошкільного виховання, вирішення завдань, поставлених у Державній національній програмі «Освіта» (Україна XXI століття), новій редакції

Базового компоненту дошкільної освіти, можливе лише за умови зняття зовнішніх та внутрішніх суперечностей, що на сьогоднішній час існують між завданнями освітнього процесу закладу вищої освіти та нормативно-правовими вимогами новітніх законодавчих актів. Вважаємо, що у сучасних складних соціально-економічних умовах розвитку суспільства необхідно оновити підходи до формування основ творчого саморозвитку як підґрунтя високого рівня професійної компетентності майбутніх вихователів. Запровадження в Україні оновленої системи освіти зумовлюється тенденціями світового ринку робочої сили, одна з яких – підвищена вимогливість до компетентності майбутнього вихователя. Сучасний педагог, якого очікує суспільство, повинен на високому рівні володіти методологічною основою інноваційної діяльності, результатом якої є створення інноваційного продукту (ефективного педагогічного досвіду), творчість, проведення дослідницько-пошукової роботи. За визначенням В. Даля, С. Гончаренко, А. Лук, В. Моляко, дослідницька (дослідницько-пошукова) діяльність – форма людської діяльності, яка ставить за мету пошук і практичне створення нового, оригінального, унікального, прогресивного, соціально значущого. [1, с.7].

Причину невідповідності між заявленими стандартами та науковим забезпеченням освіти студентів педагогічних закладів вищої освіти вбачаємо у недосконалості традиційних умов освітньої діяльності, що вимагає суттєвих змін шляхом орієнтування на студента як індивідуальність та спеціаліста, перегляд змісту, форм і методів підтримки його фахового зростання на кожному етапі оволодіння професією.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Аналіз психолого-педагогічних джерел свідчить про те, що проблема проведення оновлення змісту та умов підготовки майбутніх фахівців не нова. Так, окремі аспекти досліджуваної проблеми розкрито у працях багатьох вчених: П. Гальперін, Н. Талізін, Н. Кузьмін, С. Свирський (доведено, що знання за своєю природою ідеальне і виникає у контексті в момент взаємодії об'єкта та суб'єкта навчання); А. Алексюк, І. Лернер, О. Матюшин, М. Махмутов, В. Оконь (обґрунтовано

завдання і зміст проблемного навчання); Ю. Бабанський, Н. Гузій, І. Дичківська (шляхи оптимізації проблемного навчання); О. Бабенкова, Г. Беленька, В. Галузинський, І. Луценко (здійснення індивідуального підходу); Ж. Арушанян, О. Богініч, В. Вергасов, П. Гальперін, Л. Виготський, Г. Костюк (стимулювання інтелектуального розвитку), В. Бондар, Т. Габай, Л. Герасименко, О. Гохберг (дидактичне забезпечення навчання). Більшість вчених вважають, що освітній процес доцільно структурувати на основі врахування психологічних та особистісних особливостей розвитку кожного суб'єкта навчання.

Ми вважаємо, що проблема створення оптимальних умов для навчання майбутнього фахівця як творчої особистості, здатної перетворювати освітній процес згідно вимог часу, залишається на сьогоднішній день недостатньо вивченою і потребує ґрунтовного дослідження.

Постановка завдання. Вивчення проблеми оновлення підходів до створення умов для проведення роботи з майбутніми педагогами на основі застосування сучасних методів мотивації студентів, а також запропонувати рекомендації щодо удосконалення такої діяльності.

Виклад основного матеріалу. Перш, ніж перейти до викладення основного матеріалу, вважаємо за доцільне розглянути сутність ключового поняття «психолого-педагогічні умови». У загальному розумінні – це сукупність вимог, що подано на державному рівні до змісту, методів і форм організації освітнього процесу. Створені умови регулюють спадкоємність в освіті та забезпечують єдину лінію розвитку суб'єктів освітньої діяльності. Виходячи із сутності лексичних понять, під умовами слід розуміти обставини, від яких щось залежить, або вимоги однієї зі сторін, що домовляються між собою. «Умови» – поняття, що передає змінність, динамічність певного явища. Вони можуть бути обов'язковими, бажаними або не бажаними.

Так, при організації освітньої роботи основними умовами її ефективного здійснення є: інтелектуальна готовність і здатність суб'єктів освітнього процесу планувати, організовувати та здійснювати навчальну взаємодію; матеріально-технічна база; методичне забезпечення освітнього процесу; рівень та якість

професійної підготовки педагога, його особистісні якості; наявність обміркованої системи стимулювання успіхів і запобігання невдачам під час навчання тощо.

Зупинимось на розгляді деяких з них. Саме наявність обміркованої системи стимулювання успіхів і запобігання невдачам під час навчання, на нашу думку, стає рушійною силою для різнобічного та гармонійного розвитку особистості кожного студента. Слід зазначити, що стимулювання до діяльності неможливе без винагороди. Поняття «винагорода» пов'язане із системою особистісних цінностей суб'єкта освітньої діяльності. Внутрішня винагорода виникає від самого процесу опанування знаннями та вміннями у межах обраної спеціальності. Студент отримує задоволення від процесу спілкування з дітьми під час різних видів практики, від досягнення результатів, отриманих після здачі іспитів, контрольних робіт, від усвідомлення суспільного значення діяльності та самоповаги, яка виникає від нього.

Зовнішня винагорода являє собою вплив учнівського та педагогічного колективу на окремого студента через визнання, збільшення шансів для втілення своїх ідей; підвищення рівня незалежності та самостійності; а для студентів старших курсів – шанси для кар'єри, можливість знайти цікаву роботу за фахом.

Щоб визначити пропорції внутрішніх та зовнішніх винагород, важливо встановити потреби студента. Визначивши основні потреби та пропорції винагород, викладач (куратор групи), може правильно мотивувати студентів до опанування знаннями. Саме у цьому й полягає основна мета теорії та практики мотивації до опанування фаховими знаннями та навичками. Мотив – матеріальний або ідеальний предмет, який спонукає та спрямовує на себе діяльність. Освітня діяльність, як і будь-яка інша завжди має мотив (або декілька мотивів), що можуть бути навіть прихованими від самого суб'єкта діяльності та спостерігачів. Мотивація – це процес спонукання до діяльності (оволодіння знаннями, вміннями та навичками), тобто знаходження мотивів, що змушують суб'єкта діяльності (студента) бути активним під час навчання, практики тощо.

Так, за В. А. Розановою, для ефективного мотивування студентів до активного навчання та засвоєння знань, умінь та навичок у межах обраної професії викладач повинен знати суттєві потреби студентів, враховувати їх індивідуальні особливості, реалізовувати принципи індивідуального підходу; враховувати міжособистісні стосунки у групі, де навчається окремий студент; знати як саме він ставиться до навчання, виконання завдань практики. Важливо надавати студенту своєчасну підтримку та допомогу, спираючись на знання про нього як особистість та особливості його поведінки. При цьому викладач (куратор) повинен обов'язково виявляти доброзичливість та повагу до студента, а також дотримуватись принципів толерантності та етичності у випадках, коли студент припускається помилок.

Виходячи з того, що основним механізмом активації творчого потенціалу студента є формування стійкої позитивної ціннісно-мотивації сфери особистості майбутнього фахівця, спрямованої на дослідницьку діяльність, яка, у свою чергу, є засобом задоволення освітніх потреб (за пірамідою А. Маслоу): приналежності до кола подібних, престижу та гідності, самоактуалізації та саморозвитку.

У кожного студента у процесі оволодіння фаховими знаннями, вміннями та навичками проходить процедура задоволення свого рівня потреб, саме тому у кожного з них існує власна програма самореалізації, самоактуалізації, саморозвитку, формування власного професійного стилю. Саме мотивація на здійснення дослідницько-пошукової діяльності може стати засобом якісної динаміки потреб, згідно піраміди А. Маслоу, від низького рівня до найвищого. Досягнення позитивного результату дослідницької діяльності дозволяє студенту відчувати інтелектуально-емоційну насолоду від процесу творчого пізнання на етапі осяяння. Це дозволяє перевести мотив дослідницької діяльності із зовнішньої сфери у сферу внутрішнього механізму інтелектуальної саморегуляції. Досягти подібного результату можна завдяки включенню студента у різні форми роботи, що носять пошуковий, дослідницький характер. Їх упровадження в систему освітньої діяльності закладу вищої освіти дозволяє активізувати особистісні функції майбутнього фахівця (за І. В. Масліковою):

світоглядно-мотиваційну, аналітико-рефлексивну, вибірково-інтегративну, творчо-перетворюючу та функцію автономності, що є підґрунтям для включення механізму педагогічної творчості студента. Ми переконані, що кожен майбутній фахівець повинен відбутись як творча особистість, дослідник у межах освітнього процесу, що регламентований часом навчання за спеціальністю, рівнем освіти (бакалавр, магістр тощо).

Традиційні та нетрадиційні форми роботи зі студентами з метою їх
позитивної мотивації до навчання

Таблиця 1

Форми роботи		
<i>Індивідуальні</i>	<i>Групові</i>	<i>Колективні</i>
Доповідь, творча робота	Бенефіс студента	Конференції з показом фактичних досягнень студента, панорама педагогічних досягнень
Звіт, творчий звіт	Участь у роботі творчої групи (мобільної, динамічної)	Захист авторських проєктів та розробок, ідей, знахідок, авторських програм
Презентація, творчий портрет студента	Курсова та (або) дипломна робота	Участь у студентських професійних конкурсах, методична естафета

З метою подальшого удосконалення роботи з цього питання важливо поглиблено вивчити можливості застосування нетрадиційних форм роботи зі студентами, наприклад, їх участь у ділових іграх, ігровому конструюванні, дидактичних іграх, дебатах та дискусіях. Це дозволить студенту не лише знайти своє місце у системі роботи групи, у якій він навчається, але й обрати правильний шлях подальшого творчого саморозвитку, звільнившись від дії руйнівних факторів, наприклад, «синдрому навченої професійної безпорадності».

Висновки з проведеного дослідження. Отже, проведене дослідження підтвердило необхідність оновлення підходів мотивації студентів до творчої діяльності, саморозвитку та самоактуалізації під час виконання навчальних та практичних завдань. Головними у цій діяльності повинні стати (за В. М. Лізинським) принципи: розуміти, вивчати, допомагати, дотриматись їх дозволяє використання творчих завдань, що пропонуються студентам. Ця

технологія стає запорукою формування у майбутніх вихователів стимулу для самовираження у процесі творчого пошуку. Індивідуальне мотивування – вид надання студенту адресної допомоги, що виступає стимулом до самостійної дослідно-пошукової діяльності, роблячи майбутнього освітянина успішним, готовим до постійного самовдосконалення, творчого саморозвитку та самоактуалізації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Беленька Г. В. Вихователь дітей дошкільного віку: становлення фахівця в умовах навчання. Монографія. – К.: Світич, 2006. – 304 с.: іл. – Бібліогр.: с. 270-302.
2. Дошкільна освіта : словник-довідник : понад 1000 термінів, понять та назв / упор. К. Л. Крутій, О. О. Фунтікова. – Запоріжжя : ТОВ «ЛПС»ЛТД, 2010. – 324 с. – Бібліогр.: с. 5-7. – («Словники»).
3. Мармаза О. І. Інноваційні підходи до управління навчальним закладом. – Харків.: Вид. група «Основа», 2004. – 240 с. (Серія «Бібліотека журналу «Управління школою»»; Вип. 11–12 (23–24)).
4. Маслікова І. В. Моніторингова система освітнього менеджменту. – Харків: Вид. група «Основа», 2005. – 144 с. – (Б-ка журн. «Управління школою»; Вип. 10 (34)).
5. Словник методиста: Методичний посібник. / Укладач Волканова В. В. – К. 2008. – 192 с. – (Серія «Словники»).